

“Ha estat un ‘work in progress’ des del moment zero”

Madreço a l'exòtic carrer Ciutat de Granada, en ple barri 22@ barceloní, on conviuen les restes d'un passat industrial amb el futur d'una generació que serà cultural o no serà. Espero trobar-m'hi una mena de tres mosqueters de les estructures, i després d'un parell d'hores de conversació arrauxada, m'adono que sóc davant de les tres bessones de l'arquitectura: BOPBA.

Fins i tot s'han posat d'acord a l'hora de donar-se nom, Josep Bohigas és el BO i Inaki Baquero el BA, Francesc Pla només hi aporta la P a canvi d'ocupar el centre de l'acròstic.

—Com definiríeu, en poques paraules, els principals reptes de l'Octubre Centre de Cultura Contemporània (OCCC)?

JOSEP BOHIGAS: L'Octubre és un lloc que necessita molta canya. Com això, no hi ha res a València. Enceta una dinàmica alternativa. És una illa dins una sèrie d'iniciatives massa lineals. A l'OCCC hi ha gent amb moltes ganes de fer coses, les activitats de les associacions són també molt importants. Caldrà mantenir la gran pistonada dels primers mesos, que han estat impressionants. Hi ha un col·lectiu molt necessitat per compartir activitats. Tothom deia que ja era hora de treballar sense clandestinitat. Hi ha portes sense panys, vidres transparents, tothom s'hi sent bé. Ara cal que el menú sigui bo! Això ens ho va ensenyar el Borja Thyssen.

FRANCESC PLA: El que més em va sorprendre és trobar, alguns dies, més de cent vint operaris, i tots parlant en català! Hem après una quantitat de lèxic d'obra en valencià que ens hem quedat espaorits.

—Anem a pams, us heu inspirat en algun model previ, en aquest concepte tan inusual de centre cultural?

INAKI BAQUERO: El Palais de Tòquio és l'exemple que ens ha inspirat, però hem fet tot al contrari. Si el punt de

L'Octubre Centre de Cultura és un edifici, però també un estat d'esperit col·lectiu, l'articulació d'una esperança i la normalització d'allò que hauria d'haver estat normal ja fa molt de temps. Eliseu Climent és la clau de volta de l'edifici, rematada amb una escultura gegantina d'Andreu Alfaro; però les condicions espacials, el llit d'aquest riu que ha de conduir les aigües culturals del País Valencià, és obra de tres arquitectes aixoplugats sota l'acròstic BOPBA.

partida dels arquitectes era: “el nostre projecte és que no hem de fer res” —el van presentar amb grans fotografies de l'edifici buit dins l'edifici buit—, la nostra actitud va ser posar fil a l'agulla, o *work in progress*. Primer, vam fer quatre correccions al projecte de l'arquitecte de la reforma, Miquel Dolç; per exemple, vam canviar la geometria dels forats que connecten la sala d'exposicions del subsòl amb la planta baixa. A mesura que els manobres anaven fent, els indicàvem el camí. L'actitud era deixar-ho tot inacabat, perquè el gran repte d'Eliseu Climent era omplir-lo d'activitat. Molts dels mecanismes que hem deixat així és perquè algú els acabi. És fonamental que l'usuari en dicti progressivament la fórmula.

—Com va començar tot plegat?

J. BOHIGAS: El febrer del 2004 Claret Serrahima ens telefona, hi anem, i l'obra estava en marxa! Res de pau, violència! Tot s'ha compost a mesura que s'anava fent. El moment més excitant per a tot arquitecte és el de la visita a l'obra, i en aquest cas la visita ha estat contínua. Era com tocar en una orquestra. L'Eliseu i la Rosa en cinc minuts ens van donar vint-i-cinc noms: que si Mariscal, Alfaro, Carles Santos, tot era molt atípic i alhora apassionant. No

s'han fet els típics passos de conceptualització i execució. Tot això té molt a veure amb el caràcter d'Eliseu Climent. Sense ell això no hagués passat, en les coses bones i en les dolentes. En tot cas, va ser un procés sorprenentment àgil.

F. PLA: La indefinició programàtica va ser clau, ja que ens ha atorgat a tots la llibertat de proposar i suggerir noves possibilitats. D'altra banda, Claret és un expert en comunicació i disseny, però quan té projectes de distribució i vinculació espacial, ens crida. I ens és molt fàcil unir-nos per a aquestes coses. Claret ha fet de director d'art, ha definit les coses del seu àmbit: colors, senyalitzacions, tipografies..., i tot el que està relacionat amb les seves experiències prèvies en gestió amb el FAD i els bars que va crear, com l'Universal o El Gran Colmado. Té sentit de gestió, de l'espai i de la comunicació.

—Així doncs, què va fer concretament Claret Serrahima?

I. BAQUERO: No tan sols fer el logotip, sinó també el concepte mateix de l'Octubre com a eina de comunicació, com a lloc de trànsit, un espai obert que fos alhora centre cultural i espai d'oficines de diverses fundacions, de l'Editorial 3i4, de la llibreria de l'editorial i de la revista EL TEMPS. Claret ens va venir

a buscar i ens hi vam afegir com a encarregats de l'arquitectura interior. Vam establir un diàleg amb en Carles Dolç, i més que canviar-li l'estructura, vam plantejar una mena de moviment de peces: enfrontar les dues portes d'entrada, canviar de lloc la cafeteria i la llibreria, crear un gran espai buit sota la lluernia, i un gran teló lluminós amb lamel·les d'alumini per unificar una gran diversitat d'usuaris, cadascun amb el seu horari i ritme propis.

J. BOHIGAS: En el disseny d'espais, d'oficines i mobles, colors i materials, vam establir una feina eminentment coral, per donar-li cert caràcter al centre, i és que no és una universitat, ni un museu, ni una cafeteria, ni un FNAC. Calia donar el to. I ens ha inspirat la polivalència d'un edifici que pot ser-ho tot alhora, la versatilitat màxima. Calia deixar totes les instal·lacions a la vista, mostrar les coses com són i com es fan servir, perquè cadascú s'ho faci seu a la seva manera.

I. BAQUERO: El gran encert de l'Octubre és la seva ubicació i la tipologia de l'edifici original. La majoria del públic passarà a nivell de terra, a sobre, hi ha una sèrie de corones que marquen els espais de treball, i llavors hi ha la terrassa, que cal reocupar com a aula a l'aire lliure. Ens ha agradat realitzar aquesta feina de manera que el que creem *ex novo* possibiliti una convivència a força de superposicions, de la mateixa manera que ho va fer l'edifici d'El Siglo amb les runes medievals que hi havia abans. Hem conservat el fresc i el logotip en mosaic de l'edifici original.

—Podríeu concretar alguns exemples d'aquesta superposició gairebé infinita?

J. BOHIGAS: Un de bo és el cas del teló. Es tracta de làmines que són alhora llums i panell informatiu, unifiquen els espais però alhora permeten veure l'edifici que tapen, a més del magnífic ascensor modernista.

F. PLA: El logotip de l'estudi Clase—Claret Serrahima, i en aquest cas, el seu ajudant Dani Ayuso—és tipogràfic i gestual alhora, mostra una superposició de dos estils. També les traces daurades damunt el formigó, que indiquen on i com anar als diversos espais; els falsos sostres que continuen mostrant les antigues vigues de fusta, la mateixa porta de la llibreria, que és un compac-

Dret, Josep Bohigas; a l'esquerra, Francesc Pla, i a la dreta, Inaki Baquero.

tus de llibreria i que quan es tanca és un aparador. Hi ha un fort component lúdic i escenogràfic.

J. BOHIGAS: A més, hi ha un moble a cada planta, un punt pel qual passa tothom que vagi a les aules o als despatxos, de fusta, que conté el que no cal que cap oficina tingui en exclusiva: la fotocopiadora, la màquina de l'aigua, el penja-robes... És un altre punt en aquesta retícula que tamisa una activitat sobre l'altra.

—Us heu posat d'acord abans de l'entrevista, o és que penseu tots tres el mateix?

F. PLA: La nostra manera principal de treballar és la conversació, tots tres tenim un caràcter molt similar. Cada projecte s'inicia sempre de la mateixa manera: com podria ser... L'un suggereix, l'altre estira, l'altre ho tomba, i tornem a començar. No tenim apriorismes ni estils, tot això es resol conversant amb el client, observant el lloc de l'edifici, estudiant les normatives, els pressupostos...

En aquest cas, les decisions han estat preses en directe. El secret és que nosaltres portem molts anys junts, ens hem educat plegats, parlem el mateix idioma arquitectònic. Vam fer el nostre primer projecte el 1990; encara estudiàvem i als vespres feiem muntatges efímers, com estands i exposicions; ara

continuem mantenint aquestes feines perquè són una magnífica gimnàstica: es treballa ràpid, és una mena de laboratori... En canvi, l'arquitectura té processos molt llargs. Amb la reforma del teatre de varietats El Molino, de Barcelona, hi portem quatre anys, i amb l'ampliació de la Fundació Thyssen, a Madrid, cinc. En els muntatges efímers tens la idea i l'endemà ja l'estàs fent.

I. BAQUERO: El més lent és l'urbanisme. Estem fent l'ampliació del polígon Baladia Nord, prop de Lleida, són quaranta hectàrees de planificació, però alhora hem dissenyat una butaca, amb Claret Serrahima, per a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya. Hem treballat mesures en qualsevol format: les piscines públiques de Corbera de Llobregat, hostals a Tànger i Lisboa, l'Arxiu Comarcal de Santa Coloma de Farners, uns minipisos prototip per a Construmat—tipologia d'habitatges alternatius, que és un format d'investigació—. Els temps, les escales i els ritmes són molt diferents, en cada cas. Treballem així perquè vam començar com vam començar.

J. BOHIGAS: En tres paraules, el nostre treball es podria resumir com atenció a l'entorn, dialèctica i direcció—força interna i voluntat grupal—.

Ricard Mas